

Dacor. înflocos, -oasă.

Se întâlnește într'un descântec „de roșeață” la Păsculescu (*Literat. Populară* 143) cu înțelesul: „care arde, care aprinde”: *Roșeață crăpăcioasă... Roșeață înflocosă, Roșeață neagră... Cu foc oiu arde-o, Cu miere oiu unge-o, Cu roșu oiu pârlî-o, Cu cuțitu oiu tăia-o, Peste Marea Neagră oiu aruncă-o*. În celelalte publicații de literatură populară n'am putut întâlni descântecul, spre a putea controla încă odată redarea lui formală. De asemenea nu se întâlnește decât o singură dată.

Cu acest înțeles cuvântul ar putea fi un derivat dintr'o formă primitivă **flacă* (care va fi stat poate și la baza cuvântului *flacăără*) din lat. **flaca* (cu metateză din *facula*, atestată în Apend. lui Probus pentru *facula*) și suf. -os. Forma primitivă ar fi: *flăcos-flocos*, din care apoi am avut *înflocos*. O formațiune **flacu* este atestată pentru romana balcanică și prin prezența formei alb. *flakë* „Flamme”, din care avem în arom. *fleacă*.

Dacor. îngurli.

Se întrebuințează cu înțelesul „a se da în dragoste cu cineva (*Șezătoarea* V, 102), a trăi în concubinaj cu cineva (*Ioan Creangă*, IX, 125), a o duce bine sau rău, a se ține, a o duce bine”. Cuvântul se întâlnește și în documentele noastre din sec. XVIII: *Ion Banghiul, țigan, au umblat fugar 4 ani și maică-sa, în vremea aceea s'ar fi îngurluit cu un preut* (a. 1777) *Uricariul* XIX, 15/3. *Un țigan s'au îngurluit cu fata lui și voeste a să cunună*. Iorga, *Studii și Documente* XXI, 217. Alături de această formă se mai întâlnește și *îngârli* (cu â pentru u), care pare a fi cea originală: *Oglașenicul carele... se va îngârli cu o muere*. Indreptarea Legii ap. Tikin. *Dict. Rom.-germ.*

Cu originea cuvântului s'a ocupat mai întâiu Cihac (I 113), aducându-l în legătură cu *gură*, ceea ce este greu de admis. Philippide (*Principii* 100, 156) admite aceeași

origine. Numai Tiktin se gândește la *gurluiu*, adăogând că derivația lui *îngurlui* din acesta din urmă sau din *gurlui* cu înțelesul *gunguni* (despre porumbei) nu-i probabilă, din cauza lui *îngârli* (cu â pentru u). Plecând de la această din urmă formă, eu cred că cuvântul se explică mai bine dacă am porni de la forma slavă *gărljă*, care există în bulg. *zagărljă* și *zagărlvam-se* cu înțelesul de „a se luă de gât, a se îmbrățișa“ (cf. germ. „sich umhalsen“), derivate toate de la *grŭlo* „gât“ din care avem, cu înțeles secundar, „gârlă“. Prin urmare, înțelesul de bază, la început, trebuie să fi fost „a se îmbrățișa“; din acesta, mai târziu, s'au putut desvolta toate celelalte sensuri ale cuvântului românesc. În ce privește acum forma *gurluiu* „gâtul garafei, ulciorului“ : *Un ibric turcesc... cu un gurluiu lung* (Conv. Lit. ap. Tiktin, *Dict. Rom.-Germ.*) aceasta nu poate fi rezultatul unei încrucișeri dintre *gurguiu* + *burluiu*, mai ales că *burluiu* este atestat numai o singură dată, ei, după cum ne arată și înțelesul, derivă direct din sl. *grŭlo* „gât“ cu suf. *-uiu*. Dacă s'ar găsi atestat un *gurluiu* și cu înțelesul propriu „gât“, atunci în *îngurlui* am putea vedea un derivat de la acesta. În orice caz, *îngurlui* n'are nimic aface cu *gură*, după cum *gurluiu* nu poate fi derivat din *gurguiu* + *burluiu* (cf. *Dict. Acad. s. gurguiu*).

Dacor. mârli.

Cu înțelesul cunoscut : bespringen, sich paaren (von Schafen u. Ziegen) a rămas până acum cu originea nelămurită. Tiktin nu găsește nici o bază, iar Cihae îl aduce în legătură cu sl. *mrŭkati* „coire“.

Acum în urmă a încercat să-l explice Bogrea (cf. DR. IV, 832), plecând de la slovac *mrli* „formicari, jucken“ din *mrle* „formicatio, formicans pruritus quasi per formiceas fugientes causatus“ (Bernolak, *Lex. Slavicum II*). La această etimologie se opun două mari greutăți : mai întâiu, înțelesul, întru cât sensul lămurit pe care îl are cuvântul în românește „coire“ la vite se deosebesc de

„formicare“, al doilea, însă, el este vechiu în limbă, de oarece se întâlnește la Aromâni și Meglenoromâni.

Cuvântul există cu același înțeles în bulgărește *mărlja-se*. Gerov, care îl înregistrează, adaugă că se întrebuințează pentru viețuitoare de sex masculin (za mășko životno). Însă citatele pe care le dă, dovedesc tocmai contrariul, când verbul e reflexiv : *kravata se mărlî* (vaca se mârlește). *Ovcilë se mărljat* (oile se mârlesc).

În ce privește acum forma bulgară, ea este identică cu sl. *mărkati* „coire“, care există și la Sârbi. Deosebirea între amândouă constă numai în sufix ; tulpina este aceeași.

Arom. părțică.

Insemnează „potecă“ ; se aude mai mult la Aromânii din Albania și Macedonia. Dalametra nu-l înregistrează, nici P. Papahagi. În schimb, îl dă Mihăileanu, ilustrându-l și cu două citate : *Fefe cu lupata părțică pi tu neao* (făcù cu lopata potecă prin zăpadă). *Apucămu pi tu părțică și agiumsimu...* (apucaram pe potecă...).

Cuvântul este de origine slavă și se identifică cu arom. *părțită* „fășie de pânză“ (cf. *Românii Nomazi* p. 85, 165), având la bază paleosl. *pr Ń t Ń* „pannus, Stückchen Tuch“. Ca înțeles, forma *părțită* se apropie mai mult de baza slavă, pe când *părțică* a luat o dezvoltare care merge paralel cu forma dacor. *părție*, de aceeași origine.

Arom. hîma.

Originea cuvântului a fost tratată de T. Papahagi (cf. *Grai și Suflet* III, 240), derivându-l din lat. *imus*, -a, -um, cu înțelesul (după Georges) „der unterste“ (cel mai de jos). Papahagi dă și înțelesul „(de) jos, la fund“. Indiferent de înțeles, care se apropie de sensul cuvântului aromânesc, partea cea mai grea la susținerea acestei etimologii o constituie sunetul inițial *h*. Oricare ar fi apropierea între întrebuințarea cuvântului aromânesc și expresiunea dialectală din limba italiană *áo 'ndim*, în care

ndim se reduce la *in de imo*, sunetul inițial din *hima* pentru **imă* în nici un caz nu s'ar putea explica numai prin apropierea lui cu *hamblă* (din n. gr. χαμπλά). Acesta din urmă este un grecism necunoscut la Aromânii din nord, la care *hima* cași alte derivate din acesta sânt nu numai cunoscute dar și întrebuințate.

Mai întâiu, ea chestie de metodă, eu cred că atunci când vrem să găsim origina unui cuvânt obscur, dacă acesta face parte dintr'o familie de cuvinte, nu este iertat să-l tratăm izolat. În cazul nostru, alături de *hima* cu înțelesul dat de Dal. și Pap. (Basme) „în jos, spre jos”, în aromâna mai există, cu întrebuințare generală, și verbul: *mi himusescu* (în graiul meu: *himusescu*) = mă reped asupra cuiva, mă arunc asupra cuiva, năvălesc etc. (Dal.); mă las de vale (în fugă, cu rezezițiune) Pap. (Basme). Din simpla alăturare a acestor două forme, pe lângă care există și *himos*, -oasă adj. „năvălitor, prăvalnic”: *iarna așunse cu vinturi himoasi* (a ajuns iarna cu vânturi năvălitoare) Dal., se poate afla fără multă bătaie de cap că cuvântul trebuie să fie de origine grecească.

În grecește găsim mai întâiu χυμίζω, cu înțelesul verbului arom. „se jeter, fondre sur qqn.” Acest χυμίζω este un derivat al lui χύμα care este dat cu două înțelesuri: 1. courant [d'eau], fil de l'eau, lit d'un courant d'eau, ravine 2. mouvement, élan, véhémence, impétuosité, la force, la rapidité (d'un courant) etc.

Din înțelesul 1. (lit d'un courant d'eau, ravine) s'a dezvoltat înțelesul arom. „în jos, spre jos”, iar din înțelesul 2. s'a dezvoltat sensul verbului gr. χυμίζω, care s'a păstrat și în aromâna. Acest înțeles din urmă a trebuit să existe la origine și în forma arom. *hima*. Aceasta reiese din înțelesul lui *himos* „năvălitor, impetuos” care nu poate fi decât un derivat al lui *hima*.

Din cele expuse până aci reiese că în *hima* nu putem vedea decât cuvântul grecesc de bază al lui *himusescu* (*himusescu*) care este gr. χύμα cu înțelesul dat de noi¹.

¹ În aceeași revistă T. Papahagi vede o bază latină și în forma *flumin* neînregistrată de nici un dicționar macedoro-

Despre un *humai* = „à terre, sur la terre“ către care au fost îndreptate până acum toate suggerările, după cum spune T. Papahagi, nici n'am auzit și nici n'am cetit ceva. Pentru mine *hima* a stat în legătură întotdeauna cu *himusescu*, a cărei origine grecească, după cum ne arată terminațiunea verbală, îmi părea evidentă. Această ori-

mân și întrebuițată numai de Zicu Araia, tânăr scriitor macedoromân, în versurile :

Di fluminlu di stratioti Din mulțimea de soldați
Di doauale ațele armate etc. Din cele două armate etc.

Eu cred că aici avem un simplu latinism. D-lui Zicu Araia, care a absolvit liceul din Bitolia și știe puțin latinește, i-a fost ușor să-l introducă în versurile dialectale de mai sus, după cum a introdus și neologismul „armate“. Fapt sigur este că încercările poetice ale d-lui Zicu Araia sânt împănate de dacoromânisme, iar literatura noastră populară nu înregistrează forma *flumin*. Ceea ce d-l Araia ca expresie auzită „un flumin di puriț“ (mulțime de pureci) este mai mult decât suspect. Eu, cât timp am petrecut verile prin satele românești din Veria, nu-mi puteam găsi astâmpăr de mulțimea *purecilor*. Cu toate acestea, nicăeri n'am auzit spunându-se: „avem flumin di puriți“. Dacă d-l Araia ar fi avut puține cunoștințe filologice, sânt sigur să l-ar fi întrebuițat sub forma **flune* sau **flumi*, ca să ne inducă în eroare și mai rău. Este aceeași tendință, pe care am avut prilejul să o observ. și chiar să o constat din convorbiri personale, la repositatul Dr. Tașcu Șunda, originar din Crușova, însă ca medic practicant până pe la 1911 cu reședința la Salonic. Doctorul Șunda se ocupă și cu folklorul. De la el a rămas forma *morū* „obiceiu“ (lat. mos, -ris) pe care a introdus-o în niște versuri publicate în revista condusă de el *Viața Albano-română*. Acest *morū* a fost luat de T. Papahagi tot ca element latin (*Grai și Suflot* I. 328) citându-l din *Viața Albano-Română* în care seria D-rul Șunda, din *Almanah macedo-român* editat tot de D-rul Șunda, și din *Frățila*, în care a scris, probabil, tot D-rul Șunda.

Relevând într-o notă ceva mai lungă decât se cuvenea, o eroare în care aș fi putut cădea și eu, n'am făcut-o din plăcere de a contesta originea unui cuvânt, cât să atrag luarea aminte asupra faptului că cuvinte cu o evoluție necompletă, întrebuițate de intelectuali, care au trecut prin liceul românesc, nu pot fi luate drept cuvinte moștenite, ci, întotdeauna, tre-

gine a fost recunoscută și de G. Pascu. Numai că Pasca pornește de la un *hyma* cu un înțeles „action de verser, de répandre ; effusion“, care nu explică sensul lui *lima* românesc.

TH. CAPIDAN.

A merge.

Pentru evoluția de sens a verbului latinesc *mergor* „mă cufund“, — care prin o contaminare cu *pergo*, *-ere* și *meo*, *-are* (cum presupune d. Giuglea, DR., I, p. 486, n. 1) dar — cred eu — și prin o firească analogie cu un alt verb latinesc ce arată aceeași mișcare în sus, cu *surgo*, *-ere*, „ridic, mă ridic“, a devenit *mergo-ere* (=mă cufund)— până la înțelesul ce-l are curent în românește de „a umbla, a înainta“, s’ar putea aduce, poate, pe lângă cunoscutul pasagiu din *Gesta* (R. I. VII, 158 ; cf. DR. II, p. 879) și următoarea expresie dintr’un epitaf latinesc, în versuri, găsit în Lajen (Bulgaria) și publicat de renumitul tracolog G. Seure, în „Revue Archéologique“ 1916, 1, p. 380 sq. Inceputul acestui epitaf e următorul :

„Siste, viator, iter animu[m]que intende sepul]chro
Et lege quam dure sit mihi v[ita d]ata.
Ipsa *immargebam* caro florent[e] marito
In quartum decimumque annum. Mors mihi saeva fuit:
[Nam d]isceptarunt fata ne pia esse patri
Nec mat[ri] possem“ etc...

Seure nu admite un *immargebam* (pentru *immergebam*) — deși această formă se impune prin inscripție — deoarece d-sa nu-și putea explica acest verb fără complement drept. Incearcă a-l substitui prin *immarcebam*. Aici însă se opuneau greutăți de altă natură. Întâiu, un verb *immarceo*, ori *immarcesco*, atestat în formele acestea nu există, decât un *immarcessibilis*, *-e*, păstrat literar, cu sensul de „ce nu se poate vesteji“. Dar acest sens nu se poate împacă cu întreaga idee a epitafului care tocmai despre moarte vorbește. Singura soluție pentru Seure